

24.01 Batı Felsefesi Klasikleri

Prof. Rae Langton

IV. Hume

Ders17. Hume'un 'İnsan Anlağı Üzerine Soruşturması' (Devam)

1. *Bölüm VII: 'Zorunlu Bağlantı Kavramı Üzerine'*. Bu bölüm, Hume'un nedensellik düşünçesine karşı gerçekleştirdiği ünlü atağı içerir.

Metafizikte, güç, kuvvet, enerji ve zorunlu bağlantıdan daha belirsiz ve daha az kesinlikli hiç bir kavram yoktur.

Hume, okuyucularına tüm kavramlarımızın izlenimlerimizin kopyalarından başka bir şey olmadığını hatırlatır ve güç veya zorunlu bağlantının hangi izlenimden kopyalanmış olabileceğini sorar.

Biz de Hume'un bu sorusu hakkında birkaç soru sorabiliriz. Hume bizim nedensellik kavramımızın *anlamı* ile mi ilgileniyor? Bu semantik bir sorundur. Nedenselliğe dair *bilgimizle* mi ilgileniyor? Bu epistemolojik bir sorundur. 'Nedensellik *var* mıdır?' diye sorarsa, bu metafizik sorunu olur. Üçü ile de ilgilendiğini gösteren kimi sebepler var.

2. *İzlenim adayı: Dışsal nesnelerin algılanması*. İkinci bilardo topunun hareketinin birinci topun hareketini takip ettiğini görürüz, yani bir olayın ardından diğer olayın olduğunu görürüz. Etkiyi tepkiye bağlayan, onu etkinin kaçınılmaz sonucu kılan, herhangi bir 'nitelik', bir zorunlu bağlantı görmeyiz. Bu tek bir örnekte olandır ve daha çok örnek sadece aynısını verecektir. Burada bir izlenime ulaşamadık.

3. *İzlenim adayı: Kendi zihinsel faaliyetlerimizin algılanması*. Bir şeyler yapmaya karar verdiğimizde ya da bir şeylerin hayalini kurduğumuzda zihinsel faaliyetlerimiz bize nedenlermiş gibi görünür, Hume'a göre bu durumda biz sadece ardı ardına şeylerin farkındayızdır, bunun olmasını sağlayan güç yine algımızın dışındadır.

Olayları birbirine bağlayan, ayrılmaz kılan zorunlu bağlantıya dair bilgiyi deneyim yoluyla edinemeyiz, deneyim bize sadece bir olayın diğerini nasıl takip ettiğini gösterir.

4. *Konudan sapış*: Bir şeyin diğer bir şeye nasıl yol açtığını açıklamakta güçlük çeken felsefeciler, Tanrı'nın tüm nedensel etkinin kaynağı olduğunu söyleye gelmişlerdir (Bu öğreti ara-nedencilik olarak bilinir.) Hume'a göre bu dine saygısızlıktır ve problemi herhangi bir şekilde çözmez; Tanrı'nın hangi yolla neden olabileceği de gayet anlaşılmazdır.

5. *Skeptik sonuç*.

Bir olay diğerini takip eder ama biz aradaki bağı asla gözlemleyemeyiz. Asla bağlantılı değil ama sıralı görünürler. Ne dış ne iç duyularımıza görünmeyen bu şeyin kavramına sahip olamayacağımıza göre, çıkarılması gerekli sonuç ne bahsi geçen gücün ne de bağlantının ne olduğuna dair bir fikrimizin olmadığı ve ister günlük hayatta ister felsefi akıl yürütmelerde bu kelimeler kullanıldığında hiçbir anlama sahip olmadığıdır.

6. *Sonuçtan sakınmanın bir yolu.* Alışkanlıktan kaynaklanan biçimde, hakikaten de, zihnimizde bir bağlantı hissediyoruz ve bu `geleneksel geçişi` zihnimizden dünyaya yansıtıyoruz. Bu seçenek dâhilinde bizim zihinsel alışkanlıklarımızın eseri de olsa kavrama dayanan bir izlenim var. Bu sayede dünyaya yansıtıldığında hataya yol açsa da, günlük konuşmalar en azından anlamlı hale gelebilir.

7. *Hume'un elden geçirilmiş nedensellik tanımları (755)*

(i) Nedeni, bir diğeri tarafından takip edilen nesne olarak tanımlayabiliriz, böyle bir durumda birinci nesneye benzeyen tüm nesnelere, ikinci nesneye benzeyen nesnelere takip edilir. (Düzenlilik)

(ii) Ya da, diğeri bir deyişle, birinci nesne varolmasaydı, ikinci nesne de asla varolamazdı. (Karşı-olguşallık)

(iii)... nedenin bir diğeri tanımı... varlığı diğeri nesnenin varlığını akla getiren ve varolduğunda diğeri nesneye takip edilen nesne. (Zihinsel `geleneksel geçiş`in yansıtılması)

8. *Hume'un sorgulayan bitirisi.* ` Bu prensiplere inanıp, kütüphaneleri gözden geçirdiğimizde, nasıl bir hasar yaratmış oluruz?` (789)